

שיחות מוסר חכמה ודעת משולחנו של מרן ראש הישיבה הגאון רבי צבי שינקר זצוק"ל

תורה (ה)

מתוך 'ועדים' בספר 'נפש החיים' שער ד', מובא לרגל ימי ההכנה לקבלת התורה

נר מצוה ותורה אור

[שער ד' פרק כט-ל]

פרק כט. דרש רבי מנחם בר יוסי כי נר מצוה ותורה אור, תלה הכתוב את המצוה בנר ואת התורה באור וכו' ומסיק דתורה בעידנא דעסיק בה מוגינה ומצלה וכו' מצוה אגוני מוגנה אצולי לא מצלה וכו'.

והנה בקדושת והשפעת עסק התורה יש שני חלקים, יש את החלק הכללי של קדושת התורה בכל ענין שלומדים, ובכל מילה שלומדים, ובין

אם נוגע למעשה ובין אם לאו, אולם ישנו עוד דבר פרטי בלימוד התורה של אותו הענין דוקא, כלימוד תורת המצוה ולימוד 'הלכות חג בחג' וכיוצא בזה. וכמו שכתוב שהאורות וההשפעות של המועד, וקדושת היו"ט ומצוותיו, גנוזים באותה המסכתא שבה יש את דיני ומצוות היו"ט, כמסכת פסחים וסוכה וכו', ועל ידי הלימוד זוכה האדם לקבל את קדושת המועד.

[וע"ע בדרך השם (ח"ד סופ"ח) בענין קריאת התורה במועדים: בזמנים המיוחדים כפי ענינם, ראוי שנקרא הפרשיות הנוגעות לענינים ההם, 'להחזיק הארת הימים ע"י כח התורה', שהוא הכח היותר חזק שיש לנו, ע"כ]. וכמו כן הא דאיתא בגמ' (מנחות ק, א) דכל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם וכו'. (וע"י בנפח"ח להלן פרק ל"א).

וכך בכל מצוה הרי יש את אורה והשפעתה, ויש את הכלים כדי לקבל זאת. (וע"ע היטב בדברי הנפח"ח להלן פרק ל).

~ ~ ~

ומסופר על הגאון, שאמר במוצאי יום הכיפורים שרוצה להעמיד יתר בסוכה, והלך וישב ולמד עם אחד מתלמידיו כל הלילה את כל מסכת סוכה! זה לא היה 'ווארט' בעלמא... אלא באמת האורות של הסוכה מונח במסכתא סוכה, והגר"א בלימודו אכן זכה לכך. (וכך בכל שבת היה לומד כל מסכת שבת ועירובין והלכותיהן. כי אורות השבת גנוזים בהם).

ומענין לענין, עוד כתוב מהגר"א שהאור והקדושה שמושפע לאדם על ידי קיום מצוה הוא תלוי באיזו הכנה נעשתה המצוה, וביאר בפסוק שכתוב בעקידה ויקרא אליו מלאך ה' מן השמים ויאמר וגו' 'כי עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה', וכיצד ידע מעצמו - וכמו שכתוב 'עתה ידעתי' - ולא מפי ה'? אלא כיון שאותו המלאך נוצר ממצות העקידה, ולכן מיצירתו שלו עצמו ידע זאת, והיינו משום שהתיקון הנורא של העקידה נעשה כבר בהכנה לעקידה!...

ויש להוסיף, דאף יש בזה מעליותא בלימוד תורת המצוה, עוד יותר מקיום המצוה ב'מעשה', כיון שהתורה אינה מוגבלת לזמן המצוה, ואילו מעשה המצוה - כגון נטילת לולב - אז שלא בזמן החיוב אין בזה שום מצוה, ועוד יעבור באיסור 'בל תוסיף', ואז לא רק שאינו מקבל את קדושת המצוה אלא אף מוסיף טומאה, אבל אם לומד תורת לולב באמצע השנה אזי יש לו אז את כל קדושתה.

~ ~ ~

והנה בדומה לזה מובא מרבי ישראל בענין עבודת המידות (באור ישראל

מאמר ז' ובאגרת המוסר באורך), דמלבד מעלת התורה בכלל, קדושת התורה ו'תורה מגנא ומצלא' ומצלת מן החטא וכו', שזה שייך בכל לימוד תורה (כמובא בנפח"ח), עוד יש ענין פרטי בלימוד התורה השייך לאותה מידה. וכאשר האדם רוצה לעבוד על מדותיו, ולקבל את קדושת המדות, אז אם לומד הוא בעיון את ההלכות שנוגעות למידה הזאת, עי"ז הוא מקבל את קדושת המידות. ואם לומד הלכות נזיקין, או הלכות גזילה, ובעיון, זה נותן לו באופן פרטי את הכוח שלא להזיק, ולא לגזול, ומלבד עצם קדושת התורה הכללית.

~ ~ ~

והנה כתוב מהאר"י הק' ששלימות האדם בכל אבריו, זהו רק כאשר מקיים את כל התרי"ג מצוות, (וע"ע בנפח"ח כאן ולהלן פרק ל), ואמנם שואלים דהרי בזמן הזה - שאין בית המקדש - אין אפשרות לקיים את כולם. ואחד התירושים בזה, שבלימוד המצוה מעלה עליו הכתוב כאילו עשה, וכך יש אפשרות לקיים את כל התרי"ג מצוות. וכתוב ע"ז שלפעמים כשהאדם לא משלים את הכל, אז אכן צריך לבוא שוב בגלגול כדי לקיים הכל.

כתוב בחז"ל 'תלמוד גדול שמביא לידי מעשה' (קידושין מ, ב), ויש ביאור בזה שהכוונה היא שאחרי שלמד אז הלימוד מביא אותו לידי מעשה, זה מעורר ודוחף אותו להשתלם במעשה המצוה, כיון שבשורשי המצוה הרוחניים כבר זכה ע"י לימודו.

(וע"י בשלה"ק מסכת שבועות מב, ב).

וכך הוא גם הוא לענין עבודת המידות, כפי שאמר רבי ישראל, וכו"ל.

~ ~ ~

תורה ומצוות

שם. אמנם כשהאדם עוסק בתורה כתיב בה ולכל בשרו מרפא, וכמו שאמרו חש בראשו יעסוק בתורה וכו' חש בגרונו וכו'.

ולא אמרו חש בראשו יעשה המצוה שכנגד אותו האבר שבו חש.

שם. אבל בעוון ביטול תורה ח"ו הוא פוגם את כל אבריו וגידיו וכל כוחותיו כולם.

והכוונה בזה אפילו אם הוא מקיים את כל המצוות! ואף שהמצוות הם כנגד האברים כנ"ל, מכל מקום אם אין לו תלמוד תורה, עדיין חסר לו את החיות הגבוהה שהיא ע"י התורה דווקא.

ויתבאר עוד עפ"י מה שרבי אלחנן זצוק"ל (בעקבתא דמשיחא) מביא שכאשר התחילה תנועה והתעוררות בקרב היראים לעלות לא"י, אמר החפץ חיים: מה הם מחפשים, 'מצוות'? שיפעלו כיצד להרבות תורה! ומביא שהח"ח אמר: מצוות מי"ט (עם) תורה, הם מצוות, אך מצוות אֵהָן (בלי) תורה, איז אלץ בלאט"ע (-רפש)...

ויש בענין זה דבר נורא באור החיים, זה פחד לחזור על הדברים שלו, בריש פרשת כי תבוא בפסוקי הביכורים, כתב עפ"י סוד דרומז אל התורה שנקראת ראשית, וכתב: 'ואומרו' ושמת בטנא' ירמוז שצריך כל מפעלות הטובות שעשה יהיו על פי דבריהם, כאומרו 'על פי התורה

נוכל לשער א"כ כיצד הרגיש החזו"א בצעירותו... והוא עמל ומסר נפשו על התורה, וחי! התורה נתנה לו חיים!
מרון הגרי"ש אלישיב זצ"ל, בצעירותו היה ממש חולה מסוכן על הלב, עד שהיה פרופ' מפורסם שלא נתן לו תקווה לחיות זמן רב רח"ל... ואף אחד לא שיער שיחיה כ"כ הרבה שנים! והתורה נתנה לו חיים, פשוט כפשוטו.

~ ~ ~

הפורש מן התורה

פרק לג. ואם ח"ו יזניח תלמודו ופורש מקביעות העסק בה לעסוק בהבלי העולם והנאותיו, הוא נפסק ונכרת מהחיים העליונים וכו'.
בשם החזו"א אומרים, שמי שעדיין לא התחיל ללמוד, יש עוד סיכוי שעוד יעוררוהו ללמוד, אבל ת"ח שכבר זכה וטעם את טעם התורה ואעפ"כ פרש מהתורה, אין לו כבר תקנה, הוא כבר רחוק ביותר.
וכפי"נ המקור מהמשנה פ"ק דחגיגה (ט, א) מעוות לא יוכל לתקון, רשב"י אומר אין קורין מעוות אלא למי שהיה מתוקן בתחילה ונתעוות ואי זה זה ת"ח הפורש מן התורה, [כמובא בנפש החיים לעיל ס"פ כג-כד].
ולכאורה היינו שזהו בזיון גדול כל כך לתורה - שלאחר שכבר זכה להיות ת"ח ולחוש את טעמה של התורה, חזר ופירש לחי' 'עולם הזה' - ולכן התורה כבר מרחקת אותו ואינה נותנת לו לחזור אליה!...
וסיפרנו כבר מראש הישיבה הרב שך זצ"ל, שאמר לאברך שיצא לעבוד, ואח"כ רצה לעזוב את העבודה ולחזור לזכות בדרך הפרנסה של אברך שהיא 'חוץ לדרך הטבע', אבל רה"י אמר לו: אתה כבר הפסדת את זה. וכנראה כונתו היתה שזהו כבר בגדר 'מעוות לא יוכל לתקון'.
ועוד אמרו בגמרא (פסחים מט, ב) דשנה ופירש קשה מכולן.
[ומ"מ יש לחלק בין כשעזב את התורה בשאט נפש, לבין כשנכשל ונפל בנסיון, ועי' בנפש החיים פכ"ד].

~ ~ ~

ואמנם אין הכוונה ש'אי אפשר' לו כבר לחזור, כ"א יתאמץ מאד, תמיד יוכל לחזור! אלא הביאור שנשקע בכזו טומאה שקשה מאד לצאת ממנה. וכתוב בספרים גם על אחר שיצתה בת קול ואמרה 'שובו בנים שובבים חוץ מאחר' (חגיגה טו, א), שלא היתה הכוונה שלא יוכל לחזור, אלא שלא תהיה לו סייעתא דשמיא לכך, אבל אם היה מתאמץ במסירות נפש, ועל אף הבת קול היה חוזר בתשובה, אזי בודאי היתה תשובתו מתקבלת.
וכמ"ש לענין כל המחטיא את הרבים ד'אין מספיקין' בידו לעשות תשובה (אבות ה, כא), שהכוונה היא שמנתקים ממנו כל סייעתא דשמיא לכך. (ועי' שבת קד, א).
ובתנא דבי אליהו (א"י פ"ג) איתא, שברוך שאדם הולך, מוסרים לו מלאך שמתנהג עמו בדרך זו, ולאדם שקרן מוסרים לו מלאך שמתנהג עמו כך! (ומסופר מרבי שלמה מרדומסק זצ"ל, ששאל פעם סוחר א' כיצד הנהגתו בענין מדות ומשקלות? והלה צחק וענה: הרי אם מתנהגים ביושר א"א כלל להריח... אמר לו רבי שלמה: כנראה שמלאך השקר כבר בלע אותך לגמרי...)
אבל מכל מקום אם האדם יתאמץ במסירות נפש, יזכה לשוב בתשובה.

מתוך קובץ 'ראשית דעת' - נפש החיים

אדם נברא בשביל לעמול, 'אדם לעמל יולד'! אי אפשר לתאר באיזה עמל רבי חיים מברסק עמל, אפילו אפס קצהו אי אפשר לתאר! החזון איש היו מגיעים אליו, והוא היה באפיקת כוחות מעמל התורה, לא היה לו כוח אפילו להזיז את היד. זה לא פלא איך הם גדלו כל כך.
אדם נולד 'עיר פרא', האדם נולד 'חיה', ובאמת האדם - אם הוא לא מתקן את עצמו - הוא החיה הכי גרועה בעולם! 'עיר פרא אדם יולד', הסבא לומד פשט שאדם צריך לעשות מעצמו 'אדם', הוא נולד 'עיר פרא' והוא צריך להוליד את עצמו להיות אדם. עלינו להתחזק בעמל התורה, ולעמול ג"כ בתפילה, והלא באמת זה בושח וחרפה איך שרוב בני האדם מתפללים... ועלינו להתחזק בזה. - - -
מתוך שיחה - **שבועות תשע"ז**, כתיב תלמידים

קשורים לצורך האדם... אבל זה שייך! על ידי האדם יש לאותם דגים תיקון.
ותכלית הבריאה היתה בעבור שישיראל ילמדו תורה, ואדרבה בשביל זה גופא האדם נברא, בשביל להגיד סברות בתורה! זה רצון ה', 'מאן דנפח מדיליה נפח', וזה גופא האופן שבו האדם נברא, בצורה כזאת שהוא יוכל להגיד סברות בתורה! ו'תורה' זה בלי סוף! - - -
וצריך לדעת שרק תורה עם עמל מגדלת את האדם! ו'עמל' הפירוש הוא להילחם ולשבור את הרצונות, לשבור את החומר, ואז התורה מזככת את האדם! וללא עמל, בני"א יכול ללמוד עשרים שנה ולהישאר כמו שהיה... אני אומר לכם, היו בני אדם שלמדו הרבה, ולעת זקנה שאי אפשר היה להסתיר את המידות - ראו את זה!

אשר יורוך ועל המשפט' וגו', והתורה והמשפטים ביארו אותם חכמים בס' מסכתות, כמנין 'טנא' - ז"א שקיום המצוות צריך להיות אך ורק מתוך התורה - ה'טנא'! - 'שזולת זה הגם שיעשה כל מצוות שבעולם ישרף הוא והם!' ע"כ. פחד נורא!

~ ~ ~

שם. וברע"א מהימנא וכו' אף ת"ח מארי מתניתין חיותיהו באורייתא וכו'.

וזהו גם מה שמובא מרבי ברוך בער זצ"ל שהשתתף פעם באסיפה, ואחד הדוברים אמר בתוך דבריו שהתורה הק' הרי היא 'החמצן' של החיים. אולם רבי ברוך בער קם ומוחה באמרו: התורה אינה רק כחמצן ותוספת לחיים, אלא התורה היא עצם החיים!... 'כי הם חיינו' כפשוטו.

~ ~ ~

ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים

פרק ל'. וזהו שאמרו בפ' התורה (אבות ו, א) ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים, היינו על כל מעשי המצוות כולן.
הנה כי גם ה'רוממות' והגדלות שניתנת באדם ע"י עסק התורה, אינה ניתנת ע"י שאר כל המצוות, ואפילו אדם צדיק בכל דרכיו, וחסיד במעשיו, הוא לא מתרומם כמו העוסק בתורה ובעיון! והוא עוד יכול הוא להישאר 'אדם קטן', ורואים את זה במציאות...
אבל העוסק בתורה, בעיון, זוכה להתרומם. ונעשה אז מרומם, עד שגם הכבוד והמידות כבר לא תופסות אצלו כ"כ מקום, עי' בנפח"ח להלן פרק לב, [וכמובא עוד (בספר מעלות התורה) בשם הגר"א במי שהוא בעל תורה]. ואמנם כמובן זהו בתנאי שזכה ונעשית לו 'סם חיים' (שבת פח, ב יומא עב, ב), גם אצל מי שלומד ח"ו יש שנעשה אצלם כסם המוות.
ומסתבר שגם המחזיק תורה כ'יששכר וזבולון', הגם שזבולון זוכה ג"כ לחלק בתורה כ'יששכר, אבל - עכ"פ בעוה"ז - אין לו למחזיק תורה את הרוממות שיש לת"ח עצמו!

~ ~ ~

חיים למוצאיהם

[שער ד' פרק לב - לד]

פרק לב. ואמרו ר"ז וכו' מה דגים שבים כיון שפורשים מן המים מיד מתים, אף בנ"א כיון שפורשים מן התורה מיד מתים, וכן השיבו רבי עקיבא לפפוס 'ומה במקום חיותינו כך' וכו'. ובתנחומא וכו' 'כל מי שמוצא דברי תורה, חיים הוא מוצא וכו' לכן נאמר 'כי חיים הם למוצאיהם'.
ולהלן (פרק לג) 'התורה הקדושה נקראת עץ חיים אילנא דחיי, שרק אותו העת שהאדם אחוז באהבתה ועוסק ומהגה בה בקביעות, אז הוא חי החיים האמיתיים העליונים'. ז"א שמדובר בחי' ת"ח, בחיים האמיתיים.

~ ~ ~

סיפר לי גיסי (הגר"א ד' רייכמן זצ"ל), שנוכח בערב יוה"כ פ' האחרון לחי' החזו"א, כשבאו אנשים להתברך על ידו, ושמע כיצד זקן אחד שאל את החזו"א: איך הרב'ה מרגיש? והחזו"א - שהיה אז בזקנותו, והיה חולה וחלוש מאד - ענה לו: ב"ה היום אני מרגיש הרבה יותר טוב ממה שהרגשתי כשהייתי אברך!...

- - - תורה! יש פנימיות התורה, שכולה שמותיו של הקב"ה, התורה שהיתה לפני בריאת העולם, ומבואר שלא היה כתוב את החטא הזה והחטא הזה, כמו שכתוב לפנינו, הכל היה שמותיו יתברך, רק אח"כ זה התבלש בזה.
והנה בעצם תורה זה דבר ה', וא"כ צריך להבין איך אפשר להגיד סברות שלנו בדבר ה'? אבל באמת אדרבה, זוהי כל מטרת הבריאה! ונבאר את הדברים, לבריאה יש 'תכנית', יש להקב"ה תכנית בבריאה שאין לנו מושג אפי' אפס קצהו, וגם במה שקורה בזמנינו אין לנו שום מושג, והדבר שעל ידו מתקיימת התכנית זה התורה, מצוות התורה.
וכל הבריאה נבראה בשביל האדם שהוא 'בעל בחירה'! אנחנו לא משיגים זאת, אבל הכל שייך לאדם! אנחנו לא מבינים מה דגים באנטרטיקה